

Torah from Around the World

Wat je ook maar overkomt – accepteer het; ten tijde van vernedering – wees geduldig.

Ben Sirach 2:4

Sjabbat 16 mei 2020 / 22 Ijar, Behar/Bechoekotai, Wajikra/Leviticus 25:1 - 27:34

Tanach blz. 250 - 260

Haftara: Jirmijahoe 16:19 - 17:14.

Tanach blz. 951

vertaler: Frits Pront

Commentaar: *Dr. Carol Ochs is hoofd van de afdeling Postdoctorale Opleidingen en adjunct professor Joodse Religieuze Denkwijzen aan het Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion in New York.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/law-sabbatical-year>

De wet van het Sjabbatjaar

Wat betekent het om braak te liggen? Hoe maken wij onderscheid tussen braak liggen en onvruchtbaarheid? Wat zal ons van voedsel voorzien gedurende deze tijd van het ontbreken van productiviteit? Wanneer zullen we alles weer tot bloei zien komen?

Voordat wij ook maar iets van het Sjabbatjaar kunnen begrijpen, dienen wij eerst te kijken naar de rol van tijd in het Jodendom, de eerste historische godsdienst en het daaraan ontsprongen Christendom en Islam, de andere twee historische religies.

De overige wereldgodsdiensten zijn soteriologisch, dat wil zeggen gefocust op 'redding,' en zijn als zodanig a-historisch. Dat betekent niet dat Boeddha nooit geleefd heeft of dat de gebeurtenissen in de Upanishads nooit hebben plaatsgevonden. Er wordt mee bedoeld dat het voor Boeddhisten en Hindoes draait om een proces dat zich voortdurend in het hart of de ziel van het individu ontwikkelt.

Bij analogie is een historische godsdienst er niet een die geverifieerd moet worden door de archeologie. Het is eerder een religie die tijd ernstig neemt en tijd op zichzelf als een belangrijke kwaliteit beschouwt in het begrijpen van onze verhouding tot God. Op de vierde dag van de Schepping staat het ontstaan van de zon, maan en sterren centraal: „(...) om de dag van de nacht te scheiden; om markeringen te zijn voor heilige seizoenen, voor dagen en jaren; en om te dienen als lichten aan het hemelgewelf om de aarde te verlichten.” (Beresjiet / Genesis 1:14-16). De voornaamste functie van de hemellichamen is dus het markeren van tijd en seizoenen.

Het tweede hoofdstuk van Beresjiet geeft ons de eerste 'roadmap' voor een concept van Sjabbat: „Zo werden hemel en aarde in al hun rijkdom voltooid. Op de zevende dag, had God zijn werk voltooid, op die dag rustte Hij van het werk dat Hij gedaan had. Toen zegende God de zevende dag en verklaarde die heilig, want op die dag rustte Hij van heel zijn scheppingswerk.” (Beresjiet 2:1-4)

Sjabbat, zoals het oorspronkelijk aan ons is uitgelegd, heeft te maken met de voltooiing van werk en een stap terug te doen om te rusten, na te denken en de voltooiing te vieren. Maar is er ook maar iemand behalve God die het werk dat zij van plan is te doen, afmaakt? Denk eens na over de vierde van de Tien Woorden: „Houd de Sjabbat in ere, het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de Eeuwige, uw God; dan mag u niet werken....” (Sjemot / Exodus 20:8-10). Hier hoeven we ons werk niet af te hebben; we moeten er eenvoudigweg van afzien op de zevende dag. De idee is om te rusten op de zevende dag in navolging van God die rustte op de zevende dag.

Wanneer deze leer wordt herhaald in Dewariem / Deuteronomium 5:12-15 ligt de nadruk op wat wij dienen te doen: „Bedenk dat u zelf slaaf was in Egypte totdat de Eeuwige, uw God, u met sterke hand en opgeheven arm bevrijdde. Daarom heeft Hij u opgedragen om de Sjabbat te houden.” Sjabbat herinnert ons eraan dat wij *geen* slaven zijn. Het continu werken maakt ons tot slaaf. We moeten pauzeren, ons bezinnen, ons verfrissen, Gods zegen vragen.

Tijd wordt het medium waardoor wij creëren. We scheppen betekenis en waarde, en dit in tegenstelling tot lente en herfst, die natuurverschijnselen zijn, veroorzaakt door de baan van de aarde rond de zon. Sjabbat is iets dat dat *wij* creëren en de lichten die op de vierde dag geschapen zijn liggen daar niet aan ten grondslag. Aan het Sjabbatjaar ligt zelfs nog in mindere mate enig

fenomeen in de wereld van de astronomie ten grondslag. Die is daarentegen speciaal geworteld in de psychologische en spirituele wereld van mensen wier dagen beperkt in aantal zijn en die proberen van hun leven het best mogelijke te maken binnen hun korte aardse bestaan.

Wat is de werkelijke betekenis van *geen* arbeid verrichten? Het betekent dat onze illusie controle te hebben wordt verbroken. Wij geloven dat wij, wanneer we iets vervaardigen, in een behoefte voorzien, dat we de leiding hebben. Maar eens per week - en later om de zeven jaar - ervaren wij dat zelfs als wij niet de touwtjes in handen hebben, de wereld niet aan zichzelf is overgeleverd. Deze houding onderstreept onze totale afhankelijkheid van de genade van God. Het stelt ons ook gerust. Het brengt ons in contact met prachtige beelden zoals deze uit Tehiliem / Psalm 27:5: „Hij laat mij schuilen onder Zijn dak.....Hij tilt mij hoog op een rots.”

Wij zijn eraan gewend om iets na te streven. Wij krijgen herhaaldelijk te horen, „Men moet zaaien, wil men maaien.” Maar *Behar* (het Sjabbatjaar, beschreven in Wajikra 25:1 en 26:2) geeft ons de verbazingwekkende, alternatieve culturele boodschap dat ons wordt opgedragen *niet* te streven - of zoals de psalmist ons in herinnering brengt:

„Vergeefs is het
dat je vroeg opstaat,
je laat te ruste legt,
het brood der smarten eet:
Hij geeft zijn lieveling in de slaap.” (Tehiliem 127:2)

We vechten tegen de tijd: we voelen ons gehaast en het is altijd een race tegen de klok; we vervelen ons en 'doden de tijd'. *Behar* nodigt ons uit om de tijd noch als meester noch als vijand te ervaren, maar als een van Gods scheppingen. Wekelijks en later elk zevende jaar, is het een schepping waarover wij echt zeggenschap hebben - door een tijd buiten de tijd te ervaren in de vrede en de zegeningen van de Sjabbat.

Wij komen terug op de vraag die aan het begin werd gesteld. Wat betekent het om braak te liggen? Hoe onderscheiden wij onvruchtbaarheid van het braak liggen? Wat zal ons voeden gedurende deze tijd van het ontbreken van productiviteit? Wanneer zullen wij weer opbloeien? De psalmist antwoordt: „Blijf kalm en wacht op de Eeuwige.” (Tehiliem 37:7) Ons wordt gezegd op God te vertrouwen (Tehiliem 4:6) en dat onze jeugd zich zal vernieuwen als de adelaar (Tehiliem 103:5).

De slotwoorden van *Behar* luiden: „Neem steeds mijn Sjabbat in acht en heb eerbied voor Mijn heiligdom.” (Wajikra 26:2) De opdracht om de Sjabbat in acht te nemen, te eren en te gedenken, wordt in de hele Tora dan ook meer dan enige andere opdracht herhaald. Op de een of andere

manier is de hernieuwde ervaring van Sjabbat - wekelijks, om de zeven jaar, om de zes weken van jaren (dat wil zeggen elk negenenveertigste jaar, het Jubeljaar) - een manier om de essentiële verhouding die de basis is van alles dat leeft en creëert, te verversen en te voeden. Het is die verhouding die ons voedt, die onvruchtbaarheid overwint en als wij leven vanuit die verhouding, bloeien wij weer op.